

ANMÄLAN MOT SERVICEBOENDE LAGUNEN

INLEDNING AV ÄRENDET

Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet (ÅMHM) har den 08.11.2024 per telefon tagit emot ett anonymt klagomål av anställd vid Kommunernas socialtjänst k.f, (KST). Anmälan avser missförhållanden avseende personalens arbetsförhållanden och klientsäkerhet vid Lagunen serviceboende med heldygnsomsorg (så kallat effektiviserat serviceboende). Boendet är beläget i Oasens boende- och vårdcenter i Jomala kommun, där KST hyr utrymmena. Anmälaren menar att lokalerna vid Lagunen inte är handikappanpassade och ändamålsenliga med tanke på klienternas stödbehov, men att hyresavtalet för Lagunen trots det har förlängts från slutet av augusti 2025 till slutet av år 2026. Köksdelen i Lagunen är enligt anmälaren ett stort problem avseende hygien då ytorna är små och utrustning såsom mikrovågsugn och kylskåp används av både personal och självgående klienter. Anmälaren säger sig utan resultat ha påtalat ifrågavarande brister för såväl fackliga företrädare som föreståndaren vid Lagunen och KST:s linjeorganisation, utan att åtgärder vidtas.

UTREDNINGAR OCH UTLÅTANDEN

ÅMHM genomförde den 15.11.2024 en förhandsanmäld inspektion vid Lagunen. Social- och hälsovårdsinspektör Mikael Granholm ansvarade för inspektionen och som medverkande inspektörer deltog Britt Danielsson och Ina Cranston. Från KST:s sida medverkade föreståndare och servicechef.

ÅMHM:s representanter informerade under inspektionstillfället om orsak till inspektionen, förfarandet gällande genomförande av inspektioner, hörande av inspektionsberättelse och avgränsning av området genom att inte beakta arbetar- och hälsoskyddsfrågor. ÅMHM upprättade en inspektionsberättelse över ifrågavarande inspektion, som skickades på hörande till KST den 19.11.2024. KST har inkommit med svar på hörande den 29.11.2024.

BESLUT OCH MOTIVERINGAR

Beslut

Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet (ÅMHHM) uppmärksamgör med stöd av 10 § 1 mom. i landskapslagen (2020:13) om socialvårds förvaltning och tillsyn på Åland kommunernas socialtjänst k.f. (KST) på skyldigheten att enligt 47 § i landskapslagen (2020:12) om socialvård regelbundet följa upp förverkligandet av planen för egenkontroll och utveckla verksamheten utifrån den respons som regelbundet samlas in från personal och klienter.

ÅMHHM uppmärksamgör vidare med stöd av ovan angivna lag KST på skyldigheten att enligt 48 § i landskapslagen (2020:12) om socialvård informera sina anställda om personalens anmälningsskyldighet om missförhållanden och om åtgärder med anledning av en anmälan.

ÅMHHM uppmärksamgör ytterligare kommunalförbundet på att lokaler inom socialvården enligt 30 och 64 §§ i landskapslagen (2020:12) om socialvård ska vara tillgängliga, tillräckliga, ändamålsenliga och motsvara individuella behov.

Motiveringar

Egenkontrollplan

Enligt 47 § i landskapslagen (2020:12) om socialvård (nedan socialvårdslagen) ska det finnas en egenkontrollplan på enhetsnivå eller övergripande nivå. Planen ska vara offentligt framlagd, följas upp regelbundet och verksamheten utvecklas utgående från klient- och personalrespons.

ÅMHHM konstaterar att en övergripande egenkontrollplan är publicerad på KSTs hemsida (<https://www.kst.ax/om-kst/grunderna-forbundet>). Enligt ifrågavarande egenkontrollplan ska varje verksamhetsenhet ta fram en enhetsspecifik egenkontrollplan. På inspektionen den 15.11. 2024 informerades ÅMHHM om att det finns en enhetsspecifik egenkontrollplan för Lagunen på intranätet och utskrivet i en mapp i personalens arbetsrum, men den är inte offentligt framlagd. Enligt KST:s representanter har personalen inte varit delaktig i framtagandet av egenkontrollplanen och förverkligandet av den följs heller inte upp regelbundet tillsammans med personalen.

I det ovan angivna svaret på hörande konstaterar KST att som direkt följd av inspektionen framlade Lagunens föreståndare ett exemplar av den enhetsspecifika egenkontrollplanen på Lagunens anslagstavla. Ifrågavarande anslagstavla finns

offentligt synlig och upphängd på avdelningen. KST uppger även i hörandet att Lagunens föreståndare den 23.08.2023 på ett personalmöte presenterade Lagunens egenkontrollplan och åter avser informera om egenkontrollplanen vid enhetens personalmöte i december 2024.

ÅMHM ser det som positivt att Lagunen genast efter ovan angivna inspektion publicerade den enhetsspecifika egenkontrollplanen offentligt på enhetens anslagstavla och avstår därför från ytterligare administrativ styrning på den punkten.

Tillsynsmyndigheten anser dock att avståndet mellan de angivna tidpunkterna för information till personalen om egenkontrollplanen är för långt och att informationen sker för oregelbundet. Därtill är det oklart om och hur verksamheten genom egenkontrollplanen utvecklas från klient- och personalrespons.

ÅMHM uppmärksamgör kommunalförbundet i ärendets beslutsdel på de lagstadgade skyldigheterna i detta hänseende.

Personalens anmälningsskyldighet

Enligt 48 – 49 §§ i socialvårdslagen har anställda inom socialvården en anmälningsskyldighet att anmäla missförhållanden. Den som tar emot anmälan ska anmäla ärendet till ledande tjänsteinnehavare, vidta åtgärder för att rätta till missförhållandet och underrätta ÅMHM om missförhållandet inte åtgärdas utan dröjsmål. Den berörda kommunala myndigheten ska informera personalen om anmälningsskyldigheten och tillämpningen av den. Egenkontrollplanen ska innehålla anvisningar kring förfarandet av anmälningsskyldigheten

I enlighet med KST:s ovan angivna egenkontrollplan hanteras personalens anmälningsskyldighet så att en anmälan om missförhållande görs i blanketten ”Avvikelsesrapport” och skickas med krypterad e-post till närmaste chef, kvalitets- och metodchef och förbundsdirektören som hanterar dem i enlighet med 49 §. Enligt KST:s representanter under inspektionstillfället den 15.11.2024 har personalen på Lagunen möjligen inte tillräckligt tydligt informerats om detta förfaringsätt, även om information borde framgå via KST:s intranät. ÅMHM noterar att kontakt med ÅMHM enligt ovan angivna 49 § inte har tagits, som en följd av eventuella anmälningar om missförhållanden på Lagunen och utgående från KST:s avvikelsesrapportssystem.

I det ovan angivna svaret på hörandet konstaterar KST att föreståndaren den 23.08.2023 på ett personalmöte i samband med presentation av Lagunens egenkontrollplan informerade personalen om att missförhållanden kan anmälas genom avvikelsesrapportering. Föreståndaren avser att på nytt ge information om anmälningsskyldigheten på enhetens personalmöte i december 2024.

Tillsynsmyndigheten anser även här att avståndet mellan de angivna tidpunkterna för information till personalen om anmälningsskyldigheten är för långt och att informationen sker för oregelbundet.

ÅMHHM uppmärksamgör kommunalförbundet i ärendets beslutsdel på de lagstadgade skyldigheterna i detta hänseende.

Lokaler och hjälpmedel

Enligt 30 och 64 §§ i socialvårdslagen ska lokaler och hjälpmedel inom socialvården vara tillgängliga, tillräckliga, ändamålsenliga och motsvara individuella behov.

ÅMHHM genomförde på inspektionen den 15.11. 2024 okulär besiktning av allmänna utrymmen och privata bostadsutrymmen där klienter inte var närvarande. Fotografier togs. ÅMHHM uppfattade utrymmet i kökspentryt som begränsat och utrymmet uppgavs av KST:s representanter fungera både som personalutrymme och kökspentryt för klienter. I kökspentryt fanns till exempel såväl klient- som personalinformation. KST:s representanter framförde brister gällande toalettstolars handikappanpassning och utrymmesbegränsning för personal att bistå vid toalettbesök. KST uppger sig även i svaret på ovan angivna hörande ha uppmärksammat att det finns brister som härrör sig till fysiska begränsningar i Oasens lokaler.

KST:s representanter underströk på inspektionen den 15.11.2024 att pentryt och tillhörande utrustning i Lagunen såsom kylskåp, mikrovågsugn och vattenkokare är avsedda för klienter och inte personal. Personalen har möjlighet att äta i Oasens matsal, antingen det som serveras eller medhavd mat. Det finns kylskåp, mikrovågsugn och vattenkokare för personalen i matsalen.

Hjälpmedel som finns till förfogande består av: 2 Turner, 1 stålift, 1 sittlift, duschstol, 1 raizer-lift plus individuella hjälpmedel i enlighet med behov.

KST:s representanter underströk att verksamheten på Lagunen startade som projekt 2022 och planeras bli ordinarie verksamhet 2025. Hyresavtalet i de nuvarande bristfälliga lokalerna är förlängt till slutet av år 2026, men ett aktivt arbete pågår på styrelse- och ledningsgruppsnivå att så snart som möjligt flytta verksamheten till nya lämpligare lokaler.

ÅMHHM konstaterar att de hjälpmedel som noterades under ovan angivna

inspektionstillfälle förefaller vara anpassade till klienternas individuella behov och att personalen vid Lagunen även uppgavs ha fått skolning i användandet av hjälpmedlen. ÅMHHM har därför inga direkta synpunkter på hjälpmedlen.

ÅMHHM konstaterar dock att lokalerna som Lagunen disponerar har uppenbara brister, såsom toalettutrymmen som inte är handikappanpassade och att kökspentryt avsett för klienter även uppges användas som personalutrymme. Därtill är kökspentryt trångt vilket medför risker för olyckor för klienterna. Lagunens allmänna utrymmen kan därför inte anses vara utformade i enlighet med klienternas individuella behov. ÅMHHM noterar emellertid att kommunalförbundet uppger sig aktivt leta efter nya utrymmen för att så snart som möjligt kunna flytta verksamheten till nya lokaler, varför tillsynsmyndigheten nöjer sig med att i ärendets beslutsdel uppmärksamgöra kommunalförbundet på de lagstadgade skyldigheterna i detta hänseende.

Besvär

I enlighet med 10 § 3 mom. landskapslag (2020:13) om socialvårdens förvaltning och tillsyn på Åland kan inte ändring i detta beslut sökas genom besvär.

Beslutet justeras omedelbart.

För Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet

Peter Holm
Myndighetschef
Beslutande

Mikael Granholm
Social- och hälsovårdsinspektör
Föredragande